

Norges vassdrags- og energidirektorat
v/ Seldal Tale Helen
Pb. 5091 Majorstua
0301 OSLO

Bergen, 16. Januar 2009

UTTALELSE TIL FREIM KRAFTVERK I ODDA KOMMUNE I HORDALAND

Innledning

Hardanger Kraft AS har søkt om konsesjon til å bygge Freim Kraftverk i Odda kommune i Hordaland. Prosjektet går ut på å utnytte fallet i Freimselvi mellom ca. kote 275 og 55. I hovedsak ønskes det å bygge med en installert ytelse på 1,0 MW, men søknaden har også gjort beregninger for en ytelse på 0,7 MW(Alt.2) og 0,35 MW(Alt.3).

Naturvernforbundet Hordaland(NVH) er den største natur- og miljøvernorganisasjonen i fylket og tilhører Norges Naturvernforbund. Organisasjonen er basert på frivillig medlemsarbeid med formål om å verne naturen og sikre livsmiljøet slik at menneskelig aktivitet ikke overskrider tålegrenser i naturen. NVH takker for utsatt høringsfrist og oversender herved våre merknader og kommentarer til søknaden om Freim Kraftverk.

Søknaden

Søknaden er et tydelig partsinnlegg og er etter vår mening preget av motsetninger og flere feil.

Innsyn

Det prøves å gi et inntrykk av at det er lite innsyn til Freimselvi gjennom skrift og bilder.

Sitat side 8: "Elva renner delvis i gjel og er lite synlig fra riksveien og Odda sentrum på utbyggingsstrekningen. De synlige fossefallene ligger ovenfor inntaksstedet og vil derfor ikke bli berørt."

Sitat side 24: "Som vist på bildet nedenfor som er tatt ved stor vannføring, er elva godt synlig i noen av de øverste partiene. Disse vil ikke bli berørt av utbyggingen. Inntaksområdet er som vist tenkt plassert like nedenfor den synlige vannføringen på bildet, slik at elva er derfor ikke synlig fra Odda sentrum på utbyggingsstrekningen. En må et godt stykke ut på vestsida av fjorden for å se den."

Dette er ikke riktig. Bildet er antagelig tatt fra Torget i Odda. Man skal ikke mange hundre meterne mot nordvest i sentrumsområdet for å se den nedre strekningen av elva.

Sitat side 16: "Redusert vannføring i et kort stykke av Freimselva er den største ulempen ved tiltaket."

Ser man på bildene side 25 og 26 virker det som om strekningen fra inntakspunkt til kraftstasjon, 700m, utgjør minst halvparten av Freimselvi fra der den kommer frem fra kanten av fjellet. Freimstølen ligger på 912m (Norge i bilder) så det er sannsynlig at mer enn halvparten av den synlige strekningen fra fjorden blir berørt.

Tilgjengelighet

Sitat side 26: "Elva går i et lite dalsøkke med store grantrær på begge sider. Den er i øvre del av utbyggingsstrekningen (ovenfor eksisterende bebyggelse) ekstremt vanskelig fremkommelig, og svært lite synlig både fra lokale turstier og som tidligere nevnt fra Odda Sentrum."

Ser man på bildet ovenfor teksten viser det at granskogen på nordsiden nå er fjernet. Det er vel naturlig å anta at skogen mot syd også blir hogget i nærmeste fremtid siden de har omtrent samme tidslengde. At det er ekstremt vanskelig fremkommelig blir motsagt av Miljøfaglig utredning, sitat side 8 og 9: "Områda ved elva vart grundig undersøkt med tanke på fuktkrevjande kryptogamar, særleg mose. Det var alle stadar langs elva muleg å koma heilt innåt, slik at ein reknar med at det aller meste som kunne vera av interesse vart undersøkt."

Brukerinteresser (friluftsliv, jakt, fiske, reiseliv)

Her står det først, sitat side 27: "Utbyggingsområdet har i det vesentlige lokal og regional verdi. Området benyttes som tur- og jaktområde." For så å hevde, sitat side 27: " Elva går i svært ulendt terreng ovenfor bebyggelsen, slik at tiltaket vil i så måte ikke få spesiell innvirkning på de lokale friluftinteressene." Videre heter det i søknaden sitat side 27: " Det går to turstier i området. Disse har vært benyttet hyppig og begge ender på Freimsstølen."

Det er altså ikke konsensus i søkers påstander. Det innrømmes at området har verdi for friluftslivet opp til regionalt nivå, og at det er turstier i området som er flittig brukt, men at terrenget i grunnen er for ulendt til at det brukes og at tiltaket derfor ikke vil ha innvirkning på opplevelsen i bruken av området.

Sitat side 27: "Det går to turstier i området. Disse har vært benyttet hyppig og begge ender på Freimsstølen. Herfra kan en gå videre til andre destinasjoner lenger inne på fjellet. De to stiene går på henholdsvis sør- og nordsiden av elva. Den på sørsiden starter på Hjøllø eller Mannsåker, og nærmer seg ikke elva før en er langt over tenkt inntak i dette prosjektet. På nordsiden starter stien ved skytebanen. Herfra går den ca. parallelt med rørgata et stykke oppover til tenkt borhull. Pga. nylig skogshogst og de spor den har etterlatt seg er det nå svært vanskelig å finne denne stien igjen ved skytebanen og videre oppover. Stien på sørsida av elva benyttes derfor fortrinnsvis."

Fra stien som starter på sydsiden kan man når man når Kinn se nedover på de berørte strekninger. Dette er en gammel sti som går i slynger fra den tiden man drev husdyrbruk og drev dyrene til fjells og sauene beitet i terrenget. Den holder på å gro igjen i våre dager. Nå er det opparbeidet en ny sti fra Ragde som går i nærheten av elva, spesielt de nedre deler, og mer rett opp. Vedlegg 3 viser at stien på nordsiden går i nærheten av elva og det blir opplyst at det er den mest brukte stien. At man ikke skulle finne igjen stien fordi det har vært hogget skog der finner vi ikke sannsynlig. Det som er riktig er at det ligger trevirke igjen etter hogsten som gjør det mindre fremkommelig, men det er vel oppryddingsplikt etter slik hogst.

NVH vet at lokalbefolkningen flittig benytter nærområdet rundt elva som turområdet og at det også har vært reist offentlig kritikk av skogshogsten, nettopp fordi der ikke har vært ryddet skikkelig opp etter virksomheten, og at området derfor har vært mindre tilgjengelig som turterreng. Det har vært til slik irritasjon at private har jobbet dugnad for å fjerne nedfallet og gjøre området bedre tilgjengelig igjen. Tiltakshaver til skogshogsten har nå lovet å rydde skikkelig opp etter seg.

Figur 7 i Miljøfaglig utredning med bilde av brua over elva og medfølgende kommentar (sitat) Figur 7. Om lag på høgde med den gamle skytebanen går det ei gangbru over Freimselva. Det kan sjå ut som om området er mykje nytta som turterreng.

Det man og kan se av vedlegg 3 er at mesteparten av tiltaksområdet ligger utenom bebyggelsen. Det er derfor helt naturlig at lokalbefolkningen benytter tiltaksområdet som tur- og friluftsområde. Resten av Freim og Ragde består jo av private eiendommer og hager.

Det fremkommer flerfoldige steder i søknaden merkelig påstander om at Freimselva egentlig ikke er verna og at den ikke renner ut i Opo. Som for eksempel, sitat side 7: " Freimselvi ligger i Odda kommune i Hordaland fylke og renner bratt ned dalsiden på østsiden av Opo.

Den har sitt utløp i Sørfjorden like etter Opos utløp. Siden Opo er vernet mot kraftutbygging, gjelder også vernet Freimselvi, selv om verneinteressene er knyttet til hovedelva og Freimselva ikke renner ut i denne."

Dette er direkte feil. Først må vi slå fast at Freimselva er en del av det verna Opovassdraget. Så må vi slå fast at Freimselva ikke har sitt utløp i Sørfjorden men i Opoelva. Riktignok langt nede, i osen til Opo, men likevel innenfor grensene. Bilde på side 25 kan gi inntrykk av at det er slik søker påstår, men bildet taler usant. Antagelig p.g.a. betraktningvinkel og avstand eller bruk av feil optikk.

Under brukerinteresser kommer også reiseliv. Det er ikke nevnt i søknaden, men turistnæringen har stiftet Cruise Destination Hardangerfjord, som ønsker å reetablere hele Hardangerfjorden som cruisedestinasjon med flere anløp til godkjente havner. Prinsippet er en bærekraftig turisme som skåner miljøet i størst mulig grad. Det er pr. i dag etablerte cruisehavner i Eidfjord, Ulvik og Rosendal. Etter det NVH erfarer arbeider Odda også med å få cruisehavn. Om de lykkes eller ikke vil uansett Odda være et naturlig mål for båttrafikken på fjorden. Det er og nedfelt i kommuneplanen at Odda har turisme som satsningsområde.

Verna vassdrag

Verna vassdrag har en spesiell beskyttelse og det er nasjonale mål for forvaltning av vernede vassdrag som er gitt ved Stortingets behandling av verneplanene for vassdrag, bl.a. i Innst. S. nr 10 (1980-81).

Opovassdraget ble vernet under verneplan I. En av årsakene var den betydelige vannkraftutbyggingen som var foretatt tidligere i kommunen, og at man ønsket å beholde det siste hovedvassdraget intakt som et helhetlig vassdrag som en verdi i seg selv, uten at det trengtes å gjøres gjeldende spesielle verneverdier av botanisk eller faunistisk karakter eller rødlistarter. Slik ble vassdragets helskapsverdi tillagt vekt på samme måte som når det gjaldt spesielle verneverdier.

Det som blant annet ble vektlagt i den forbindelse var landskapsopplevelser og friluftsliv.

For Freimselvi sitt vedkommende må det konstateres at den er en del av vassdragets helskapsverdi og at elva har betydning for landskapsbilde, friluftsliv og lokalbefolkningen.

For å oppnå de nasjonale målene er det viktig å unngå inngrep som reduserer verdien for landskapsbilde og friluftsliv og at man sikrer og utvikler friluftsverdien, særlig i områder nær befolkningskonsentrasjoner. Det er også fastslått at landskapsbilde gjelder både natur- og kulturlandskap. Vi vil derfor gjøre oppmerksom på at Freimselvi ligger tett inntil det arealet som Odda kommune har søkt om UNESCO status for.

Det er og slik at vassdrag som betyr mye for mange mennesker, fordi de er lokalisert i eller nær byer og tettsteder, er blitt prioritert i verneplanarbeidet. Den primære målsetting for disse områdene er bevaring av grunnlaget for et aktivt friluftsliv og tilrettelegging uten større skade på natur- og kulturminneverdier uten at det trenger å være spesielle botaniske, zoologiske, geologiske eller kulturhistoriske forekomster i eller ved vannstrengen eller andre steder i nedbørfeltet. Også forekomster/områder av særlig betydning for landskapsbilde eller for friluftsliv vil utgjøre deler av vassdragets verneverdi. Det er et mål å gi disse områdene spesielt god beskyttelse.

Minstevannføring

Det er søkt om maksimal utnyttelse av tiltaket opp til 1,0 MW. Det innebærer at 73 prosent av middelvannføringen forsvinner. Det er uhørt mye i et verna vassdrag. Alternativ 2 vil innebære en slukeevne på halvparten, 50 prosent, av middelvannføringen. Det er også langt over det akseptable. Alternativ 3 er det beste med hensyn til verneverdiene, men fremdeles over den normale praksis, som er 10-15 prosent av middelvannføringen.

INON

Prosjektet vil også redusere et større sammenhengende inngrepsfritt naturområde (INON) med 0,15km². Presset på slike inngrepsfrie naturområder er enormt og en indikator på det er blant annet at villmarkspregede områder i perioden 1900-1998 er redusert i fra 48 prosent til 11,7 prosent av Norges landareal. Bortfallet av areal innenfor alle soner utgjorde i løpet av 5års perioden 1998-2003 638km² (Direktoratet for Naturforvaltning). Det blir derfor stadig mer viktig å ta vare på slike områder og spesielt de store sammenhengende områdene. Det kan argumenteres for at bortfallet i dette prosjektet er minimalt, men så er det også slik at det største bortfallet er summen av mange små prosjekt. Videre bør en ha i mente at prosjektet vil senke terskelen for andre inngrep i området.

Noe vi savner i søknaden er visualiseringer av hvordan inntaket og vannføringen vil se ut. Dette er noe som lett lar seg gjøre i vanlige bildebehandlingsprogram og vil gjøre det lettere å vurdere inngrepenes synlighet i landskapet.

Biologisk mangfold

Ut i fra de utredningene som er gjort er inngrepet vurdert til å ha små negative konsekvenser for det biologiske mangfoldet. Av rødlistetruede arter så nevnes hvitryggspett(V) og piggsvin(DM). Det er ikke forventet at prosjektet vil få negative følger for hvitryggspetten fordi den hekker lengre nord.

Selve elven er sett på som fisketom i følge søknaden og det er heller innen stabile fossesprøytoner eller bekkekløfter. Det er likevel observert fossefall som hekker i den aktuelle strekningen og som har sitt leveområde i tilknytning til elven.

NVH gjør oppmerksom på at vernet er ikke avhengig av biologiske verdier.

Andre kommentarer

Under avsnittet "andre fordeler" står det at kraftverket vil være et bidrag til å bedre den negative energibalansen i landet. Vi vil her kun påpeke at Norge har hatt en nettoeksport på 55TWh de siste 19 årene. Det er heller ikke slik at lokale kraftverk reduserer behovet for kraftledninger. Tvert om så planlegges det en rekke nye kraftledninger nettopp med tanke på utbyggingen av bl.a. små vannkraftverk.

Det foregår i dag en massiv utbygging av mindre kraftverk og dette karakteriserer spesielt fjordlandskapet som Freimselvi er synlig fra. I OEDs Retningslinjer for små vannkraftverk påpekes det at en bør være spesielt oppmerksom på sumvirkninger av flere inngrep og effekten av "bit for bit" utbygging. Det påpekes at det derfor er ønskelig i fra regjeringen å utvikle regionale planer for utbygging av små vannkraftverk for i større grad kunne unngå disse problemstillingene. Man er nå i gang med dette arbeidet i Hordaland, men samtidig forsvinner stadig flere elver og fosser til kraftproduksjon og man frykter at planen dermed vil komme for sent.

Oppsummering/konklusjon

Bygging av kraftverk i verna vassdrag er bare aktuelt hvis det er åpenbart at utbyggingen ikke kommer i konflikt med verneformålet og må bare tillates hvis det ikke er tvil om at verneverdiene ikke blir redusert.

Det er tidligere gitt tillatelse til et kraftverk i Opo, Austdøla kraftverk, med blant annet den begrunnelse at tiltaksområdet lå avsondret uten innsyn og var lite besøkt. Med Freimselva er det helt omvendt.

NVH mener at alle de tre omsøkte alternativene har for stor slukeevne og vil påvirke helskapsverdien og Freimselvi verdi for landskapsbilde, friluftsliv og lokalbefolkning.

NVH går derfor i mot at det gis konsesjon for Freim kraftverk.

Med vennlig hilsen

NATURVERNFORBUNDET HORDALAND

Alexander Hovland

Saksbehandler

KOPI:

Fylkesmannen i Hordaland

Hordaland fylkeskommune

Odda kommune

Bergen Turlag

Miljøverndepartementet

Direktoratet for naturforvaltning